

Interimvoorziening houdende een financiële tegemoetkoming ten behoeve van partieel leerplichtige kinderen

NOTA NAAR AANLEIDING
VAN HET VERSLAG

(Ingezonden bij brief van 23 oktober 1972.)

Nr. 5

Met erkentelijkheid hebben de ondergetekenden kennis genomen van de voldoening, die zeer vele leden uitspraken over de indiening van het onderhavige wetsontwerp, waarbij een regeling wordt voorgesteld aan ouders of verzorgers van werkende jongeren een financiële tegemoetkoming te geven om te voorkomen dat door de invoering van de partiële leerplicht het inkomen van de betrokken gezinnen al te zeer zou afnemen in vergelijking met het gezinsinkomen dat zonder deze partiële leerplicht verwacht zou kunnen worden.

Het oordeel van deze leden, dat hiermede een nieuwe stap wordt gezet op de weg naar de geleidelijke gelijkstelling van partieel leerplichtige jongeren met leeftijdsgenoten, die langer voortgezet volledig dagonderwijs volgen en een duidelijke bijdrage wordt geleverd in het voor dit onderwijs onmisbare motiveringsproces van ouders en werkende jongeren, kunnen de ondergetekenden onderschrijven.

Naar aanleiding van de constatering van deze leden - die er overigens aan herinnerden, dat zij herhaaldelijk op de indiening van dit wetsontwerp hebben aangedrongen - dat het uitblijven hiervan in de kring van alle betrokkenen nodeloos aanleiding heeft gegeven tot niet geringe onrust, mogen de ondergetekenden opmerken, dat zij hebben gemeend, alvorens tot een voorstel, als in het onderhavige wetsontwerp vervat, te komen, het belang daarvan in verhouding tot de andere nog op het terrein van de sociale verzekering levende wensen, in het kader van de programmering van sociale verzekering, zorgvuldig te moeten afwegen.

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, dat deze leden gaarne wilden medewerken aan een spoedige behandeling van dit wetsontwerp, waardoor in beginsel alle kinderen van 16 jaar en ouder, die gedurende minder dan drie dagen per week partieel leerplichtig zijn, in de zin van de kinderbijslagwetten gelijk worden gesteld met een kind beneden de leeftijd van 16 jaar. Het verheugt de ondergetekenden, dat deze leden konden instemmen met de gekozen interimvoorziening, welke aansluit op de bestaande kinderbijslagregelingen.

De hier aan het woord zijnde leden merkten op, dat indien slechts aanspraak kan worden gemaakt op kinderbijslag krachtens de Algemene Kinderbijslagwet de voorgestelde regeling geen oplossing biedt voor die gevallen, waarin een partieel leerplichtig kind in rangorde eerste of tweede kind is. Zij voegden hier evenwel aan toe, dat zulks volgt uit de bestaande structuur van de kinderbijslagwetgeving. De ondergetekenden kunnen dit onderschrijven.

Terecht merkten deze leden op, dat uit de voorgestelde regeling volgt dat voor zelfstandigen die meer kinderen hebben dan het partieel leerplichtige kind, het tweede kind in rangorde het derde kind kan worden en daarvoor dan wel aanspraak op kinderbijslag ontstaat, waardoor - zo stelden deze leden - het bezwaar dat de regeling geen soulaas biedt voor alle ouders van partieel leerplichtige kinderen wordt verkleind.

Met instemming namen de ondergetekenden kennis van de opmerking van de hier aan het woord zijnde leden, dat een en ander bovendien volgt uit het in de aanvang van het be-
toog van deze leden reeds gememoreerde streven naar geleidelijke gelijkstelling van de positie van partieel leerplichtigen

met die van leeftijdsgenoten die nog volledig dagonderwijs volgen.

In antwoord op de wens van deze leden nog een globale getalsmatige benadering te ontvangen van de omvang van de groep voor wie – uitgaande van de thans geldende omvang van de partiële leerplicht – op grond van de voorgestelde regeling aanspraak op kinderbijslag ontstaat, kunnen de ondergetekenden mededelen, dat het hier om, naar globale raming, ca. 100 000 kinderen zal gaan.

De vraag of de omvang van deze groep nog structureel wordt beïnvloed, indien in afwijking van de aangekondigde beleidsvoornemens, de partiële leerplicht reeds per 1 augustus 1973 voor de 15-jarige wordt uitgebreid tot twee dagen per week, kan ontkennend worden beantwoord.

Met betrekking tot de vraag van de hier aan het woord zijnde leden om enig globaal inzicht in de omvang van de groep, hiervoor omdat voor hen uitsluitend aanspraak op kinderbijslag volgt uit de A.K.W. geen of slechts indirect – via verschuiving in rangorde – soelaas wordt verkregen, mogen de ondergetekenden opmerken, dat zeer globaal kan worden gesteld, dat van het aantal partieel leerplichtige kinderen voor ca. 10 000 kinderen geen recht op kinderbijslag zal ontstaan, omdat zij behoren tot gezinnen van zelfstandigen, die naast het partieel leerplichtige kind minder dan twee kinderbijslagkinderen tellen. Het aantal partieel leerplichtige kinderen, waarvoor via verschuiving in de rangorde recht op kinderbijslag zal ontstaan, kan naar ruwe raming op ca. 4 à 5 000 worden gesteld. Dit getal omvat dus het aantal partieel leerplichtige kinderen van zelfstandigen, wier gezin naast het partieel leerplichtige kind nog ten minste twee kinderbijslagkinderen telt.

Naar aanleiding van de vraag of voor de eerderbedoelde groep van naar schatting 10 000 kinderen nog een regeling is overwogen, als door deze leden bedoeld, merken de ondergetekenden op, dat – zoals ook kan blijken uit hetgeen zij in de memorie van toelichting hebben betoogd – naar hun mening een andere regeling als in het wetsontwerp voorgesteld, zeer bezwaarlijk is.

De vraag van de hier aan het woord zijnde leden of voor dit deel van de partieel leerplichtige kinderen geen tegemoetkoming in de fiscale sfeer kan worden gevonden zouden de ondergetekenden willen beantwoorden in combinatie met de verder in dit verslag gestelde vraag van deze leden naar een nadere toelichting op de stelling, dat het gezamenlijk effect van kinderbijslag en kinderaftrek is afgestemd op een andere situatie dan die waarin het gezin met een partieel leerplichtig kind zich bevindt.

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, dat deze leden instemden met de gekozen vorm van een fiscale vrijstelling. Ten antwoord op de betreffende vraag van deze leden wijzen de ondergetekenden erop, dat zowel aan de kinderbijslag als aan de kinderaftrek ten grondslag ligt de gedachte dat er voor een tegemoetkoming alleen plaats is indien de kosten van levensonderhoud van een kind voor een wezenlijk deel ten laste van de ouders komen.

Bij een partieel leerplichtig kind, dat over de meeste werkdagen van de week loon geniet, wordt aan deze eis niet voldaan. Voor een zodanig kind zal desondanks kinderbijslag worden verleend, en wel ongeacht of en in hoeverre de kosten van levensonderhoud ten gevolge van de verplichte studiedag ten laste van de ouders komen. Het doel van deze bijzondere vorm van kinderbijslag is te voorkomen dat het gezinsinkomen als gevolg van de partiële leerplicht te zeer zou afnemen. Aangezien deze doelstelling in het geheel niet past in de fiscale kinderaftrekregeling, hebben de ondergetekenden, nu het hier gaat om een voorziening met een interimkarakter, de praktisch hanteerbare oplossing voorgesteld de (meerdere) kinderbijslag fiscaal vrij te stellen.

Op grond van de hiervoor vermelde overwegingen en mede in verband met de omstandigheid, dat de belastingheffing toch al reeds automatisch reageert met een vermindering van belasting, indien het inkomen afneemt, menen de ondergetekenden niet te kunnen voldoen aan het verzoek van deze

leden om in de fiscale sfeer een tegemoetkoming te verlenen in de vorm van kinderaftrek, uitsluitend voor partiële leerplichtige kinderen, waarvoor in verband met de rangorde ingevolge de A.K.W. geen recht op kinderbijslag bestaat. De ondergetekenden merken daarbij voorts op, dat een dergelijke regeling, waarbij niet alleen rekening zou moeten worden gehouden met de rangorde van het partieel leerplichtige kind, maar bovendien met de in artikel VI van het wetsontwerp opgenomen overgangsbepaling, als gevolg waarvan de regeling slechts in een beperkt aantal gevallen toepassing zou kunnen vinden, praktisch uiterst moeilijk uitvoerbaar zou zijn.

Bovendien moet worden bedacht, dat een inkomensvergoeding via de fiscale sfeer, zoals deze leden kennelijk voor ogen staat, ongenueanceerd werkt; zij is geringer naarmate het inkomen van de ouders lager is. Wanneer deze leden ook aan de door hen bedoelde groep zelfstandigen een tegemoetkoming willen verlenen, is de belastingheffing daarvoor bepaald niet de aangewezen sfeer.

Uit de memorie van toelichting, blz. 5, rechterkolom, 2e alinea, blijkt – zo stelden deze leden – dat de maximum leeftijd van partieel leerplichtigen gesteld kan worden op 18 jaar en 3 maanden. Naar aanleiding van de vraag of de voorgestelde tekst van het wetsontwerp, voor zover daarin gesproken wordt van minderjarig zijn, geen moeilijkheden oplevert indien in de naaste toekomst besloten zou worden de leeftijd waarop men meerderjarig wordt te stellen op 18 jaar en de daarbij geplaatste opmerking, dat het in dat geval immers zal kunnen voorkomen dat men een kwartaal kinderbijslag mist, mogen de ondergetekenden het volgende opmerken.

Bij de voorgestelde tekst is nauw aansluiting gezocht bij de bestaande tekst in de Leerplichtwet 1969, regelende de partiële leerplicht.

Wanneer een verlaging van de leeftijd, waarop men meerderjarig wordt, tot 18 jaar wordt voorgesteld zullen daarbij uiteraard ook – o.a. – de Leerplichtwet 1969 en enige sociale verzekeringswetten moeten worden bezien.

Van de instemming van deze leden met de beperking van de voorgestelde regeling tot die partieel leerplichtige kinderen, waarvan een bewijs van inschrijving bij het onderwijsinstituut, de zg. schoolverklaring, wordt overlegd, hebben de ondergetekenden gaarne kennis genomen.

Met erkentelijkheid hebben de ondergetekenden voorts kennis genomen van de voldoening, die deze leden uitspraken over het voorstel de regeling terugwerkende kracht te verlenen tot 1 juli 1972.

Met betrekking tot de daarbij bij hen gerezen vraag of en zo ja in welke mate zich hierdoor gevallen voordoen waarvoor uitsluitend over enigerlei periode voorafgaande aan 1 juli 1972 noch een loondervingsvergoeding noch kinderbijslag werd verkregen, merken de ondergetekenden op, dat deze gevallen zich inderdaad kunnen voordoen. Een kwantificering van deze groep kunnen de ondergetekenden tot hun spijt niet geven.

Naar aanleiding van de daarop volgende vraag of er redenen zijn, die zich verzetten tegen een nog verder terugliggende ingangsdatum voor deze gevallen, mogen de ondergetekenden opmerken, dat een dergelijk verlenen van verder terugwerkende kracht aan de onderwerpelijke regeling naar hun mening ook met het oog op de moeilijkheden van administratief-technische aard, op bezwaren stuit. Het behoeft wel geen betoog, dat met name de aldan in te stellen onderzoeken naar de al dan niet door de werkende jongeren genoten loondervingsvergoedingen over de dagen, waarop zij gedurende een verder in het verleden liggende periode partieel leerplichtig waren, de uitvoeringsorganen voor veel moeilijkheden zouden plaatsen.

Terecht wezen de hier aan het woord zijnde leden er voorts op, dat zich bij de voorgestelde regeling gevallen kunnen voordoen, waarbij een kind op de peildatum 1 juli 1972 reeds in loondienst was en eerst in de loop van augustus/september kon worden ingeschreven als leerling van een onderwijsinstituut.

Naar aanleiding van de in dit verband door deze leden gemaakte opmerking, dat indien de voorgestelde regeling zich

niet verzet tegen een zodanige toepassing dat in dit soort gevallen de Raden van Arbeid naar bevind van zaken kunnen handelen, hun instemming zou hebben, mogen de ondergetekenden het volgende opmerken. Het is de ondergetekenden bekend, dat in situaties, waarin schoolgaande kinderen vóór 1 juli de school verlaten en in augustus/september een andere vorm van onderwijs gaan volgen en derhalve op de peildatum geen „onderwijskind” zijn, over het derde kwartaal recht op kinderbijslag wordt verleend.

Gezien de ten deze gevolgde praktijk achten de ondergetekenden het opnemen van een overgangsbepaling ter zake overbodig. Zij stellen zich voor in overleg met de Vereniging van Raden van Arbeid tot een praktisch hanteerbare oplossing te komen.

De vraag, door deze leden ten slotte gesteld, of hun opvatting juist was, dat aanspraken op kinderbijslag uit de thans voorgestelde regeling voortvloeiende, niet in gevaar worden gebracht ingeval een werkgever om hem moverende redenen over de dagen waarop een partieel leerplichtige werknemer onderwijs volgt, enigerlei vorm van loon zou doorbetalen, kunnen de ondergetekenden bevestigend beantwoorden. Van een uitsluiting van het recht op kinderbijslag indien in enigerlei vorm loon over de cursusdag zou worden gegeven hebben de ondergetekenden – uiteraard behalve in de gevallen, in artikel VI van het wetsontwerp bedoeld, waar sprake is van recht op loondoorbetaling over de cursusdag – gemeend te moeten afzien. Zij hebben daarbij overwogen, dat de doorbetaling van loon over cursusdagen niet zou passen in het streven om te komen tot een – geleidelijke – gelijkheid tussen de thans nog werkende jongeren, die partieel onderwijs volgen met leeftijdsgenoten, die langer volledig dagonderwijs volgen.

Deze mening wordt door de werkende jongeren zelf – getuige het eindverslag van de Gespreksgroep Jongerenstatuut – gedeeld. Ook de Sociaal-Economische Raad heeft zich blijkens zijn interimadvies van 19 november 1971 inzake de financiële positie van de werkende jongeren (Uitgave van de S.E.R., 1971, nr. 22) op dit standpunt gesteld.

Daarnaast hebben de ondergetekenden ter zake in hun beschouwingen betrokken, dat door de uitvoeringsorganen in verband met het recht op kinderbijslag ten behoeve van partieel leerplichtigen in te stellen onderzoeken naar het al dan niet in enigerlei vorm genieten van loon over de cursusdagen, deze organen bij de uitvoering van de regeling voor grote administratief-technische moeilijkheden zou plaats.

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, dat vele leden akkoord gingen met de strekking van dit wetsontwerp. Met betrekking tot de daaraan door deze leden toegevoegde opmerking, dat zij zich realiseerden, dat deze voorziening, bedoeld ter compensatie van de wegvallende loondoorbetaling tijdens vormings- en opleidingsdagen, komt ruim nadat het loondoorbetalingsartikel uit de wet geschrapt is, mogen de ondergetekenden nogmaals releveren, dat zij hebben gemeend de beslissing met betrekking tot een compensatieregeling als in het onderhavige wetsontwerp vervat te moeten bezien in het kader van de programmering van de sociale verzekering en de daarmee gepaard gaande prioriteitenkeuze. Met betrekking tot de suggestie van deze leden, als zou de late adviesaanvraag aan de S.E.R. over de wijze waarop de oplossingen zullen worden gevonden in de situatie, dat jongeren niet meer in dienstbetrekking zullen zijn, maar volledig leerling, een precieze beoordeling van deze interimoplossing bemoeilijken, mogen de ondergetekenden eraan herinneren, dat reeds op 3 maart 1971 door de toenmalige Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid aan de S.E.R. advies is gevraagd over de wijze waarop en het tempo waarin in het kader van geleidelijke gelijkstelling van de thans nog werkende jongeren met hun leeftijdsgenoten, die volledig dagonderwijs volgen, een wijziging van het loon in een praktijkvergoeding zou moeten worden gerealiseerd. Tevens werd daarbij advies gevraagd over de functie die de kinderbijslag en de kinderaftrek daarin zouden kunnen vervullen. Zoals bekend, heeft de S.E.R. zich in zijn eerdergenoemde interimadvies beperkt tot het laatstgenoemde punt. Het behoeft wel geen betoog, dat ook de

ondergetekenden met grote belangstelling het advies van de S.E.R. over de eerstbedoelde aangelegenheid tegemoet zien.

In verband met het verzoek van de hier aan het woord zijnde leden om enig realistisch cijfermateriaal, dat inzicht geeft in de hoogte van het dagloon voor de werkende jongeren mogen de ondergetekenden het volgende opmerken.

Een exact inzicht in de hoogte van het dagloon voor werkende jongeren op dit ogenblik, gedifferentieerd naar de bedrijfstak is niet te geven. Daartoe zijn onvoldoende gegevens beschikbaar. Naar aanleiding van enquêtes naar verdiende lonen in de maanden april en oktober van ieder jaar publiceert het Centraal Bureau voor de Statistiek in haar Sociale Maandstatistiek absolute lonen en indexcijfers (oktober 1966 is 100) voor volwassen mannen, volwassen vrouwen en voor alle werknemerscategorieën (mannen, vrouwen en jeugdigen) in de nijverheid. Absolute (verdiende) lonen voor jeugdigen in de nijverheid zijn voor de laatste maal door het C.B.S. gepubliceerd over oktober 1966 naar aanleiding van een door het C.B.S. gedaan structuuronderzoek.

Om nu enigszins tot een gemiddeld verdiend loon voor de 15-, 16- en 17-jarigen tot op heden te komen, zijn van een aantal bedrijfstakken de absolute jeugdlonen uit oktober 1966 verhoogd overeenkomstig de bijbehorende indexcijfers voor volwassenen (oktober 1966 = 100) zoals gepubliceerd door het C.B.S. De laatst gepubliceerde indexcijfers geven de stand van de verdiende lonen per oktober 1971. Bij het volgen van deze werkwijze is dus aangenomen dat in de periode oktober 1966/oktober 1971 de lonen voor jeugdigen in gelijke mate zijn gestegen als die voor volwassenen; bekend is dat de jeugdlonen in een aantal gevallen naar verhouding wat sterker gestegen zijn.

Om de op bovenstaande wijze verkregen verdiende lonen per oktober 1971 voor de 15-, 16- en 17-jarigen geheel „up to date” te maken, zijn over de periode oktober 1971 tot op heden de contractloonstijgingen toegepast, zoals deze bij het Loonbureau zijn waargenomen. Hoewel de aldus verkregen gegevens derhalve niet exact de hoogte van de verdiende lonen aangeven, vormen zij toch een betrouwbare indicatie; de afwijking met het feitelijk verdiende loon zal slechts beperkt van omvang zijn. Deze „recente” verdiende lonen voor de werkende jongeren in de nijverheid (zie bijlage A) zijn vergeleken met het thans geldende wettelijke minimuminkomen (zie bijlage B).

Voor andere sectoren dan de nijverheid (Vervoer, Handel, Bank- en Verzekeringsbedrijf e.a.) worden door het C.B.S. alleen indexcijfers gepubliceerd. Voor deze sectoren zijn geen absolute cijfers voor verdiende lonen beschikbaar. Hetzelfde geldt ten aanzien van het huishoudelijk personeel.

Wat betreft de huidige situatie inzake loondoorbetaling over verplichte vormingsdagen, kan aan de hand van de bij het Loonbureau ingediende collectieve arbeidsovereenkomsten een globale indicatie worden verkregen.

Uit deze ingediende collectieve arbeidsovereenkomsten, die in de meeste gevallen bepalingen bevatten, die deelname aan vorming betreffen, waarbij (nog) niet wordt onderscheiden tussendeelname op grond van de leerplichtigheid en vrijwillige deelname – kan worden opgemaakt dat voor het merendeel geen 4-daagse werkweek (met overeenkomstige loonbetaling) overeengekomen is in verband met het invoeren van de partiële leerplicht. In een enkel geval is in principe wel een 4-daagse werkweek overeengekomen, met overeenkomstige loonbetaling. Het is echter niet bij benadering aan te geven op welke aantallen werkende jongeren beide categorieën betrekking hebben.

De ondergetekenden kunnen tot hun spijt niet voldoen aan het verzoek een globale schatting te geven van de financiële compensatie die eventueel ontstaat in de uiteindelijke leerling-situatie. Het betreft hier de problematiek rond een eventueel toe te kennen stagevergoeding of praktijktoelage, waarover – zoals eerder is opgemerkt – op 3 maart 1971 het advies van de S.E.R. is gevraagd.

Voor de vraag betreffende de financiële situatie van de werkende jongeren in de nabije toekomst, wanneer een twee-daagse partiële leerplicht is ingevoerd, verwijzen de onderge-

tekenden naar het zojuist hierboven door hen opgemerkte. De S.E.R. zal naar zij verwachten in zijn studie zeker ook de vraag betrekken wanneer de omslag van loon voor arbeid naar een eventuele praktijktoelage of stagevergoeding zal moeten plaatsvinden. In de door deze leden bedoelde experimenten is terzake nog overleg gaande tussen het instituut voor vorming en opleiding en het bedrijfsleven.

Met betrekking tot de vraag of de ondergetekenden in een aantal gevallen willen berekenen hoeveel deze compensatie betekent, omgerekend in „dagloon”, mogen zij opmerken, dat – zoals reeds gesteld is – geen exact inzicht is te geven in de hoogte van het dagloon voor werkende jongeren op dit ogenblik. Het afwegen van de voorgestelde compensatie tegen dit dagloon kan derhalve niet plaatsvinden op zodanige wijze, dat daardoor een tastbaar verhoudingsgetal wordt verkregen.

De vraag van deze leden of zij het goed begrepen hebben, dat bij uitbreiding van de gedeeltelijke leerplicht de hier voorgestelde compensatie dezelfde blijft, kunnen de ondergetekenden bevestigend beantwoorden. Met betrekking tot de daaraan verbonden vraag of de ondergetekenden deze voorstellen dan een oplossing achten voor de moeilijkheden die ontstaan bij de invoering van de tweedaagse vormingsplicht, mede lettend op de moeilijkheden die zich hebben voorgedaan bij de invoering van de eerste dag gedeeltelijke leerplicht rond de niet-doorbetaling van loon, veroorloven de ondergetekenden zich op te merken, dat naar hun oordeel het thans reeds spreken over de moeilijkheden die zich zullen voordoen bij de invoering van een tweedaagse partiële leerplicht wel prematuur is. Zoals eerder gememoreerd zijn de ondergetekenden met betrekking tot de financiële positie van de werkende jongeren in de ontwikkeling naar het participatie-onderwijs nog een S.E.R.-advies wachtende.

Van de opmerking van deze leden, dat zij het bezwaarlijk, maar in deze overgangssituatie niet onoverkomelijk vonden, dat de jongeren deze bijslag niet zelf ontvangen, maar de ouders, hebben de ondergetekenden met belangstelling kennis genomen.

Met betrekking tot de opmerking van deze leden over de positie van de zelfstandigen in het kader van deze regeling en de daaraan verbonden vraag of niet alsnog een nadere voorziening voor deze groep kon worden getroffen, mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen zij inzake dit punt in de memorie van toelichting en eerder in deze nota hebben opgemerkt.

Verscheidene leden wilden niet verhelen, dat zij zich ten opzichte van het wetsontwerp kritisch opstelden. Zij voegden daaraan toe, dat dit zowel het gebruik van de kinderbijslag als middel om te komen tot financiële tegemoetkoming ten behoeve van partieel leerplichtigen betreft als de overwegingen die aan dit doel zelve ten grondslag liggen.

Het mag – aldus deze leden – bekend zijn, dat zij een grondige herwaardering van het kinderbijslagstelsel geboden achten. Het inmiddels ingediende wetsontwerp tot bevestiging van deze bijslag zagen zij als een eerste stap hiertoe. Het toevoegen van een nieuwe dimensie aan de kinderbijslag zoals – naar deze leden stelden – in het onderhavige wetsontwerp gebeurt, past naar hun oordeel niet in dit beeld. Daarbij komt, naar het oordeel van de hier aan het woord zijnde leden, dat indien men de noodzaak van compensatie van het gederfde looninkomen van de jeugdige werknemer noodzakelijk acht, en deze compensatie zou willen doen plaatsvinden in de gezins sfeer, er geen reden is hierbij de maatschappelijke positie van de ouders te betrekken.

De ondergetekenden mogen naar aanleiding hiervan opmerken, dat het hun bekend is, dat deze leden een grondige herwaardering van het kinderbijslagstelsel geboden achten. De ondergetekenden zouden hierbij willen aantekenen, dat ook reeds van andere zijden verschillende structuurwijzigingen van de kinderbijslagwetten in overweging zijn gegeven.

In dit verband mogen zij wijzen op de verschillende suggesties, die ter zake bij de behandeling van de begroting van het departement van de eerste ondergetekende voor het jaar 1972

zijn gedaan. Naar de mening van de ondergetekenden zullen echter belangrijke wijzigingen in de structuur van de kinderbijslag de nodige bezinning en studie vereisen. De tweede ondergetekende heeft dit reeds bij de mondelinge behandeling van de begroting van het Departement van Sociale Zaken voor 1972 opgemerkt.

Hiervan uitgaande hebben de ondergetekenden gemeend voor de oplossing van het onderhavige probleem nauw aansluiting te moeten zoeken bij de bestaande kinderbijslagwetgeving. Zij hechten eraan erop te wijzen dat de thans voorgestelde regeling niet anders inhoudt dan dat het recht op kinderbijslag ten behoeve van partiële leerplichtige kinderen in de ontwikkeling naar de gelijkstelling met leeftijdgenoten, die volledig dagonderwijs volgen, iets eerder zal ontstaan dan zonder deze regeling het geval zou zijn. Het is dan ook niet zonder betekenis, dat deze regeling als *interim*voorziening wordt aangeduid. Daarmede wordt in de bestaande structuur van de kinderbijslagwetgeving naar de mening van de ondergetekenden niet wezenlijk ingegrepen, hetgeen zij ook niet opportuun achten zolang niet de studie over de meest wenselijk te achten nieuwe structuur van de kinderbijslagen zal zijn afgerond. Vandaar dat de voorgestelde regeling niet zal gelden voor de eerste twee kinderen van de zelfstandigen – niet vallende onder de K.K.Z. – zij het dat, zoals eerder in deze nota is opgemerkt, daardoor wel meer rechten op kinderbijslag zullen ontstaan voor die zelfstandigen, wier gezin door het meetellen van het partieel leerplichtige kind als kinderbijslagkind, voor een ander kind recht op kinderbijslag zullen verwerven. De opmerking van de hier aan het woord zijnde leden, dat het uiterst problematisch karakter van de kinderbijslag bij dit voorstel nog eens in een fel licht komt te staan kunnen de ondergetekenden – waar het onderhavige voorstel slechts een *interim*voorziening inhoudt, die aansluit bij de bestaande structuur van de kinderbijslagwetgeving, neergelegd in de K.W.L., de K.K.Z. en de A.K.W. – dan ook niet anders verstaan, dan dat deze leden, met de ondergetekenden, gaarne het oordeel van de S.E.R. zouden vernemen met betrekking tot de aan deze raad op 21 november 1967 door de toenmalige Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid voorgelegde vraag met betrekking tot de kring van rechthebbenden op kinderbijslag. Bij de opmerking van deze leden, dat de zaak van dit wetsontwerp er naar hun mening overigens niet sterker op wordt indien de kinderbijslag gezien wordt als herverdelingsinstrument, zouden de ondergetekenden de aantekening willen plaatsen dat deze leden er naar hun mening bij nadere overweging toch mee zullen kunnen instemmen, dat – binnen het kader van de huidige structuur van de kinderbijslagwetgeving – recht op kinderbijslag zal worden gegeven ten behoeve van kinderen, die zich in de overgangsfase van de werknemer naar de leerlingstatus bevinden en die behoren tot gezinnen, waarvan de financiële draagkracht in het algemeen relatief gering is.

De opmerking van de hier aan het woord zijnde leden, dat de bevestiging van de K.W.L.-uitkeringen op zich een verkleining van het verschil in behandeling tussen werknemers en zelfstandigen betekent, doch dat de hier voorgestelde regeling dit verschil weer vergroot ondanks het feit, dat de zelfstandige door het meetellen van de partieel leerplichtige kinderen wat langer in de A.K.W. kan vallen voor zijn derde en volgende kinderen, zouden de ondergetekenden willen beantwoorden door erop te wijzen dat van de zelfstandigen ook geen bijdragen voor de financiering van de kinderbijslag voor de eerste twee kinderen wordt gevraagd. Overigens hebben zij wel begrip voor de wens de structuur van de kinderbijslagwetgeving zodanig te wijzigen, dat loontrekkenden en zelfstandigen dezelfde rechten op kinderbijslag zullen hebben. De ondergetekenden zouden hierbij voorts willen releveren, dat de zgn. kleine zelfstandigen ingevolge de K.K.Z. recht op kinderbijslag hebben, welke bijslagen niet door middel van premiebetaling worden gedekt, doch ten laste van het Rijk komen.

Ook op het beginsel van de inkomenscompensatie voor de partieel leerplichtigen is – naar deze leden stelden – wel wat af te dingen. Naar de mening van deze leden spreekt het wel

vanzelf, dat een overgangsmaatregel wordt getroffen voor reeds loongenietende jeugdige werknemers, die alsnog onder de partiële leerplicht komen te vallen. Dit is echter in de overgangsbepaling van de wet van 6 mei 1971 geregeld.

Uitbreiding van de leerplicht zelve heeft – zo betoogden deze leden – tot doel de kansen van de betreffende jeugdigen in de maatschappij te vergroten. Het kwam deze leden niet onredelijk voor dat hiertegenover een (gering) offer van het derven van het andere mogelijke inkomen – over een enkele dag – zou staan. De ondergetekenden mogen hierbij aantekenen, dat het hier – zoals reeds eerder is opgemerkt – gaat om partieel leerplichtige kinderen, die in het algemeen behoren tot gezinnen met een relatief geringe financiële draagkracht. Met betrekking tot de vergelijking, die de hier aan het woord zijnde leden in dit verband maakten met gezinnen, waarvan de kinderen volledig dagonderwijs volgen, zouden de ondergetekenden het volgende willen opmerken.

De onderhavige interimvoorziening heeft tot doel de partieel leerplichtige kinderen voor de toepassing van de kinderbijslagwetgeving met kinderen beneden de leeftijd van 16 jaar gelijk te stellen. Dit betekent dus, dat voor deze kinderen een enkelvoudig recht op kinderbijslag zal ontstaan. Daarentegen wordt een volledig dagonderwijs genietend kind, dat ouder is dan 16 jaar en grotendeels door de ouders wordt onderhouden – hetgeen voor het meerendeel in deze gevallen zal gelden – voor de toepassing van de kinderbijslagwetgeving als twee kinderen aangemerkt. Voorts bestaat voor deze kinderen naast de dubbele kinderbijslag in het algemeen ook recht op dubbele kinderaftrek voor de loon- en inkomstenbelasting, hetgeen niet evenzeer het geval is voor het partieel leerplichtig kind.

Wanneer men – aldus deze leden – stelt, dat in de gevallen, waarin kinderen de gehele week voortgezet onderwijs volgen na de leerplichtige leeftijd, de ouders dan ook kinderbijslag wordt toegekend, dan meenden deze leden, dat in de eindsituatie, waarbij voor de partieel leerplichtige kinderen geen sprake meer is van loon, maar van een stagevergoeding – waartegenover ook een losmaken uit de produktiesfeer in het bedrijfsleven staat – een gelijkstelling van deze leerlingen en de bezoekers van het voortgezet onderwijs reëel is. Zij dachten dan, ondanks de verschillen in leeftijd van leerplichtvrij worden, zoals onder punt 5 op blz. 5 van de memorie van toelichting uiteengezet, aan het verhogen van de leeftijdsgrens voor de kinderbijslag. Ook zou men – zo vervolgden deze leden – uitbreiding van het onderwijscriterium (tot het volgen van twee dagen onderwijs) kunnen overwegen.

Een interimregeling dient naar de mening van deze leden getoetst te worden aan deze eindsituatie. Zij mag op het bereiken hiervan geen rem uitoefenen.

Zoals uit de door deze leden genoemde passage van de memorie van toelichting op het onderhavige wetsontwerp kan blijken, hebben de ondergetekenden gemeend in het kader van de voorgestelde regeling geen verdere maatregelen te moeten treffen dan de beoogde voorziening vereiste. De suggestie van deze leden om in de eindsituatie te komen tot een algemene verhoging van de leeftijdsgrens voor het recht op kinderbijslag verdient naar de mening van de ondergetekenden te zijner tijd zeker in breder verband zorgvuldige overweging. Zij zijn van mening, dat de voorgestelde regeling een verhoging van de leeftijdsgrens, als door de hier aan het woord zijnde leden bedoeld, niet in de weg staat.

Zoals reeds hierboven opgemerkt, is het niet mogelijk op voldoende relevante wijze een verhouding aan te geven tussen inkomensderving door werkende jongeren en baten uit hoofde van het onderhavige wetsontwerp, waarom deze leden vroegen.

De mening van de hier aan het woord zijnde leden, dat de uitbreiding van de vormingsplicht tot een tweede dag niet tot verdere compensatie middels de kinderbijslag zal kunnen leiden, kunnen de ondergetekenden delen.

Deze leden merkten op, dat wil men de eindsituatie niet frustreren, verdere compensaties anders dan in de sfeer van het bedrijfsleven niet mogelijk zijn.

Naar aanleiding van de door deze leden ten slotte in dit verband gestelde vraag of de ondergetekenden niet de vrees delen, dat nu reeds bij de eerste dag vormingsplicht als het ware de gehele compensatieruimte wordt verbruikt, dit tot moeilijkheden zal leiden bij verdere stappen ter bereiking van de eindsituatie, mogen de ondergetekenden opmerken, dat zij het onjuist zouden achten, indien op grond van de voorgestelde tegemoetkoming verdergaande eisen zouden worden gesteld bij uitbreiding van de leerplicht. Overigens geven zij er de voorkeur aan het nog door de S.E.R. uit te brengen advies met betrekking tot de toekomstige financiële positie van de werkende jongeren af te wachten.

In antwoord op de vraag van enkele leden wat in de memorie van toelichting onder „werkende jongeren” wordt verstaan mag worden geantwoord, dat hiermede die groep van personen wordt aangeduid ten aanzien waarvan in de „nota inzake onderwijs- en arbeidsmaatregelen voor werkende jongeren” een beleidsplan is ontwikkeld.

Met betrekking tot de vraag naar representativiteit van woordvoerders van werkende jongeren moge worden opgemerkt dat in de Gespreksgroep Jongerenstatu⁴, die in haar in december 1970 uitgebracht eindverslag aanbevelingen heeft gedaan inzake de financiële positie van werkende jongeren, onder meer vertegenwoordigd waren de K.W.J., de Werkende Jeugd van het C.N.V. en het N.V.V.-Jongerencontact.

Op de door deze leden in verband met de omstandigheid, dat het de werkgever niet verboden is om loon door te betalen over de dagen, waarop partieel onderwijs wordt gevolgd gestelde vraag naar cijfers van het aantal jongeren, dat partieel onderwijs ontvangt en wordt doorbetaald, moeten de ondergetekenden het antwoord schuldig blijven. Zoals uit hetgeen eerder in deze nota is opgemerkt blijkt, zijn de gevraagde gegevens niet voorhanden. Dit impliceert, dat ook een cijfermatige vergelijking van deze groep jongeren met de jongeren, die niet worden doorbetaald, niet kan worden gemaakt.

Naar aanleiding van een desbetreffende vraag van voornoemde leden mogen de ondergetekenden opmerken, dat zij zich ervan bewust zijn dat de tegemoetkoming in de loonderwing bij partiële leerplichtvervulling in vele gevallen niet aan het eerste of tweede kind van de zelfstandige toekomt. Zoals zij echter reeds in de memorie van toelichting hebben gesteld, vindt dit zijn oorzaak in de bestaande structuur van de kinderbijslagwetgeving met het daarin besloten onderscheid tussen loontrekkenden en kleine zelfstandigen enerzijds en andere zelfstandigen anderzijds.

Voorts zouden deze leden graag vernemen op welke gronden de bewindslieden voorstellen de ouders van partieel leerplichtigen, die b.v. één dag in de week onderwijs volgen, dezelfde volledige kinderbijslag te doen toekomen als ouders met volledig schoolgaande kinderen. In dit verband stelden zij, dat men zich ook zou kunnen voorstellen dat het bedrag van de kinderbijslag per wekelijks gevolgde dag partieel onderwijs slechts 20 pct. bedraagt van het voordeel (kinderbijslag + een bedrag voor de kinderaftrek), dat ouders met volledig schoolgaande kinderen ontvangen.

Met betrekking tot deze opmerkingen mogen de ondergetekenden er allereerst op wijzen dat de ouders van volledig dagonderwijs genietende kinderen van 16 jaar en ouder als hierbedoeld in het algemeen recht hebben op dubbele kinderbijslag en dubbele kinderaftrek. Dit zal niet het geval zijn wanneer er sprake is van partieel leerplichtige kinderen. In laatstbedoelde gevallen zal slechts aanspraak bestaan op enkelvoudige belastingvrije kinderbijslag.

Voorts mogen de ondergetekenden opmerken, dat de partieel leerplichtige kinderen behoren tot gezinnen, die in het algemeen financieel relatief minder draagkrachtig zijn en dat

het hier jongeren betreft die zich in een overgangsfase van de werknemer- naar de leerlingstatus bevinden.

Een en ander wettigt naar het oordeel van de ondergetekenden het verlenen van een volle kinderbijslag ten behoeve van de partieel leerplichtige kinderen op de wijze als in het onderhavige wetsontwerp voorgesteld.

De Minister van Sociale Zaken,

BOERSMA.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken,

RIETKERK.

De Staatssecretaris van Financiën,

SCHOLTEN.

BIJLAGE A

Het verdiende bruto-weekloon in oktober 1972 van 15-, 16- en 17-jarige nijverheidsarbeiders(sters).

Bedrijfstak (-sectoren)	15 jaar	16 jaar	17 jaar
<i>Mannen</i>			
Slachterijen en Vleeswaren-fabrieken	121,08	134,16	146,10
Zuivel- en Melkprodukten-fabrieken	91,96	104,03	113,14
Brood-, beschuit-, banket-, koek- en biscuïtfabrieken	93,91	113,33	145,16
Textielnijverheid	97,12	120,62	146,59
Kleding- en textielwarenfabrieken	77,92	85,13	107,70
Timmerfabrieken	73,29	98,88	127,11
Meubelnijverheid	78,16	88,93	106,27
Grafische nijverheid	90,25	106,20	128,62
Chemische industrie	89,27	101,06	125,55
Metallurgische industrie	91,39	100,39	119,30
Metaalproduktenfabrieken	82,35	98,59	112,61
Machinebouw	74,37	89,59	108,26
Elektronische industrie	76,93	86,32	107,05
Burgerlijke en Utiliteitsbouw ..	78,56	108,38	144,49
Afwerking van gebouwen	66,54	94,88	121,26
Totale Nijverheid	84,74	103,10	126,35
<i>Vrouwen</i>			
Brood-, beschuit-, banket-, koek- en biscuïtfabrieken	106,77	118,91	137,74
Textielnijverheid	99,52	117,85	138,81
Kleding- en textielwarenfabrieken ..	87,22	101,52	119,38
Grafische nijverheid, uitgeverijen ..	105,98	127,15	152,46
Chemische industrie	93,69	108,02	124,82
Elektrotechnische industrie	89,42	103,66	118,24
Totale Nijverheid	94,24	110,15	129,75

BIJLAGE B

Het verdiende bruto-weekloon in oktober 1972 van jeugdige nijverheidsarbeiders(sters) (15-, 16- en 17-jarigen) uitgedrukt in % van het geldende minimumweekloon (f 198,60)

Bedrijfstak (-sectoren)	15 jaar	16 jaar	17 jaar
<i>Mannen</i>			
Slachterijen en Vleeswarenfabrieken	61	68	74
Zuivel- en Melkproduktenfabrieken	46	52	57
Brood-, beschuit-, banket-, koek- en biscuïtfabrieken	47	57	73
Textielnijverheid	49	61	74
Kleding- en textielwarenfabrieken ..	39	43	54
Timmerfabrieken	37	50	64
Meubelnijverheid	39	45	54
Grafische nijverheid, uitgeverijen ..	45	53	65
Chemische industrie	45	51	63
Metallurgische industrie	46	51	60
Metaalproduktenfabrieken	41	50	57
Machinebouw	37	45	55
Electrotechnische industrie	39	43	54
Burgerlijke en Utiliteitsbouw	40	55	73
Afwerking aan gebouwen	34	48	61
Totale Nijverheid	43	52	64
<i>Vrouwen</i>			
Brood-, beschuit-, banket-, koek- en biscuïtfabrieken	34	60	69
Textielnijverheid	50	59	70
Kleding- en textielwarenfabrieken ..	44	51	60
Grafische nijverheid, uitgeverijen ..	53	64	77
Chemische industrie	47	54	63
Electrotechnische industrie	45	52	60
Totale Nijverheid	47	55	65